

III-IV/2022

37-38

DESIGN V ÁNOC?!

ČTVRTLETNÍK SEVEROČESKÉHO MUZEA V LIBERCI

временното чешко авторско
ворчество в областта
коледната украса се намира на
първо място
непретенциозно и абсолютно
противоположно на традиционните
претрупани и изобилни коледни
устройства. Съществува и друга линия
творчество, която е за редица от
предишната – използвава
традиционните декоративни
трансформира ги и създава
наистина забавляващи и
привлекателни, но същевременно
прецизно оформени арт-обекти,
или пък иронично комбинира
темата за коледното
потребление. И двете гледни
точки обаче споделят уважението
към занаятчийската традиция и
прецизната ръчна обработка, към
разнообразието на материали,
временна и устойчива дизайн

DESIGN VÁNOC?!

text: Adéla Pomothy

Dobrý design je o promyšlené kombinaci vzhledu a funkce, ale také o hledání potřeb koncového uživatele. Lze však toto pravidlo aplikovat také v případě vánoční ozdoby? Jaký vlastně je či může být vánoční design a jaké představy o něm má zákazník, tedy my, kteří každý rok zdobíme své domácnosti při příležitosti toho největšího svátku v roce? Právě na tyto otázky hledá odpověď výstavní projekt Design Vánoc?! Cílem výstavy, která proběhla v Severočeském muzeu od prosince 2021 do února 2022, bylo sestavit a prezentovat výběr českých designérů a firem, které se nebojí s designéry spolupracovat. Vystoupit z představy o tradiční skleněné vánoční ozdobě a zaměřit se na takové produkty, které se vymykají svým tvarem, nápaditostí či použitým materiálem. Současně pak výstava předložila i letmý exkurz do historie vánoční ozdoby, který měl však pouze nastínit nejběžnější typy vánočních ozdob a do kontextu současnosti postavit ukázky ozdob z šuplíků našich babiček a dědů. Výstava se v prosinci roku 2022 dočkala díky finanční podpoře Libereckého kraje své reprízy v Českém centru v bulharské Sofii

a ve stejném roce vznikl nový okruh v rámci sbírky designu Severočeského muzea, který má za cíl shromažďovat prioritně české, ale i zahraniční ukázky produktů na toto téma.

Skleněná vánoční ozdoba je historicky pevně spjata s českým prostředím a její vzhled podmiňuje vkus, zvyklost zdobení a sklářská zručnost našich předků. Tradiční podoba vánočních ozdob v prostředí českého i zahraničního trhu silně dominuje, lidé o ni stále jeví zájem, což dokládá i množství českých firem, které skleněné vánoční ozdoby s hrdostí úspěšně vyrábí a exportují do zahraničí. V záplavě, ať již tradičně vyráběných vánočních ozdob nebo jejich laciných napodobenin, však velmi zřídka nacházíme něco sofistikovanějšího a spíše jsme svědky neustálého opakování původních technik, které většinou neodpovídá představě o současném designu. V souvislosti s vánoční dekorací si většina z nás spíše vybaví křiklavost, třpyt a tvarovou přebujelost. Zdá se však, že doba již dohnala i vánoční ozdobu a čím dál častěji se setkáváme i s odlišným trendem. Některé firmy začínají

spolupracovat s produktovými designéry, aby našly pro své produkty nová vizuální východiska. Česká autorská tvorba na poli vánoční dekorace se nese ve znamení minimalismu a prosté jednoduchosti, která stojí v opozici k unavenému vánočnímu kýči. Jiná tvůrčí linie naopak tradici zdobnosti využívá, přetváří a komponuje hravé, roztomilé, zato precizně tvarované artefakty nebo ironicky komentuje problematiku vánočního konzumu. Všechna volená stanoviska spojuje respekt k řemeslné tradici a preciznímu ručnímu zpracování, materiálová rozmanitost, snaha o udržitelný design či recyklaci a požadavek vyrábět předměty s příběhem, které budou s láskou předávány z generace na generaci.

Foto (2): Ivan Rous

BÁRA VOČKOVÁ (1981)

ateliervocko.cz

Liberecká absolventka Fakulty umění a architektury TUL se již nějaký čas zaměřuje na tvorbu originálních dekoračních a interiérových produktů. Z keramiky vyrábí drobnější sochařské a užitkové předměty a dbá přitom na zachování estetické kvality a výtvarné originality jednotlivých kusů. Kromě toho tvoří také sochy do exteriéru, především z pískovce. V roce 2010 založila Ateliér Vočko v centru Liberce, který slouží jako prodejní galerie s možností nahlédnutí do procesu tvorby, zde také pořádá kurzy keramiky pro veřejnost.

Bára Vočková je aktivní milovnicí přírody a opakovaně pracuje s tematikou zvířat, kterým za pomoci výtvarné stylizace vtiskuje osobitý výraz. Její zvěřinec sestávající z ptáků, ryb, tchořů, hadů či myší, roztodivných tělíček s drátěnými nohama či ocásky uchvacuje svou minimalistickou jednoduchostí, laskavostí a vtipem. Tvorba vánočních dekorací autorku přitahuje již od dětství a impulsem k jejich realizaci bylo jednak tvoření dárků pro své nejbližší, ale poslední dobou také absence vánočních ozdob ve vlastní domácnosti. K příležitosti výstavy Design Vánoc?! se autorka nechala inspirovat elegancí a vznešeností mořských tvorů a představila kolekci z porcelánu Manty (2022).

Foto: Aneta Hájková

GLASSOR DECORATIONS

decor-by-glassor.cz

Česká rodinná společnost se specializuje na výrobu, prodej a export skleněných vánočních ozdob a sezónních dekorací. Společnost navazuje na tradiční výrobní postupy a klade si za svůj cíl udržet tuto tradiční techniku ruční výroby, díky které vznikají umělecké výrobky prémiové kvality. Každá vánoční ozdoba je vyfouknutá a malovaná jednotlivě s velkou péčí, která zajišťuje její jedinečnost a vysokou kvalitu. Designéři Glassoru vytváří každý rok nové kolekce, které většinou vychází z tradičních prvků, hledají však i současné trendy v oblasti designu. Jednou z takových kolekcí je kolekce Zlatý příběh (2020), která pracuje s kombinací černé, bílé a zlaté barvy a abstraktními dekory. Zajímavou a vtipnou skupinu pak tvoří také ozdoby s mořskou tematikou, a tak se na výstavě Design Vánoc?! vyjímala také nadační ozdoba mořská želva, mořský koník, chobotnice či honosná škeble osázená perličkami a třpytkami.

Foto (2): Ivo Chupetlovski

Foto: Aneta Hájková

JAATY

jaa-ty.cz

Studio JAATY tvoří manželská dvojice Kristýna Klaban Gregorová (1992) a Josef Klaban (1992). Vzniklo v roce 2017 ze společné potřeby vytvářet krásné a vkusné osobní předměty s důrazem na kvalitní přírodní materiály. Kristýna absolvovala ateliér ilustrace na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara ZČU a baví ji svými ilustracemi zasahovat do prostoru a každodenního života. Josef je umělecký kovář s rodinnou tradicí práce se dřevem, který umí přetavit ideje v realitu. V malé dílně v Beskydech vyrábí dvojice za pomoci solární energie a lokálních řemeslníků osobité dřevěné kolekce sestávající z hvězd či zvířat. Kolekcím Ve hvězdách (2020) či dekoraci ze stylizovaných stromků Ledové království (2020) na výstavě vévodil soubor Láska (2021). Zářivé a odvážné ozdoby na stromeček jsou určeny pro ty, kteří jsou unavení z typických vánočních motivů, a odkazují na lásku i erotiku jako základ každé rodiny.

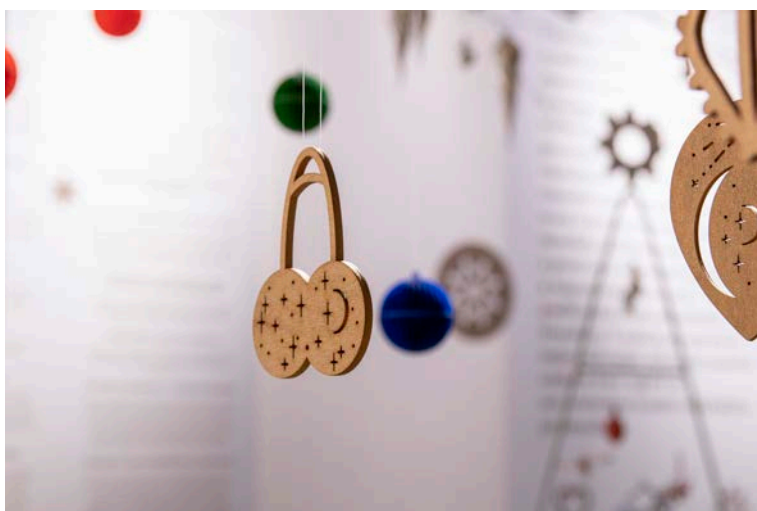
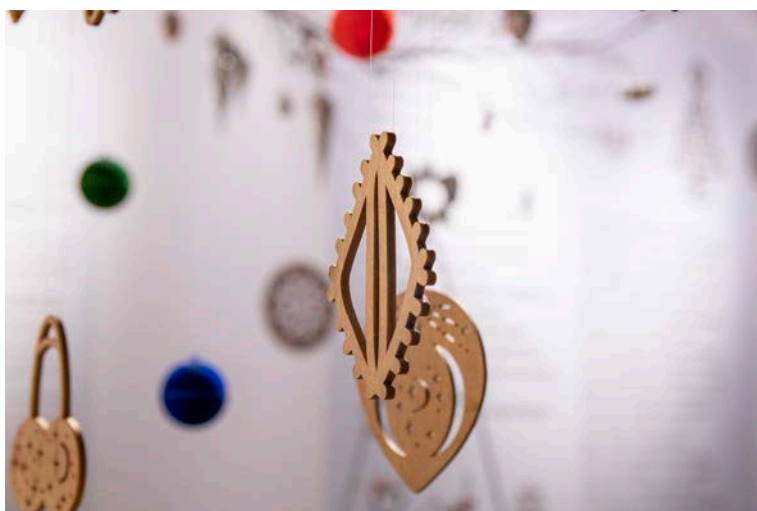

Foto (3): Aneta Hájková

KLÁRA TAUSCHOVÁ (1995)

deelive.cz

Absolventku katedry designu na UMPRUM zajímá práce s materiály a jejich ruční zpracování. Autorka přistupuje ke každému předmětu jako k objektu, který má finálnímu uživateli přinášet krásu, smysluplné využití a zároveň nést hlubší myšlenku. Aktuálně se zabývá zakázkovou výrobou malých produktů i prostorových řešení a kolekce Hajdom Hajdom, kterou Klára Tauschová poskytla pro výstavu Design Vánoc?!, vznikla v roce 2020 ze spolupráce s Deelive design store. Skupina Hajdom Hajdom se skládá se ze tří trojic – králů Kašpara, Melichara a Baltazara, andělů Gabriela, Rafaela a Uriela a stromků Smrku, Borovice a Tuje. Řemeslně zpracované ozdoby z dřevěných rotačních tvarů s kovovými prvky obsahují své vlastní příběhy, ke kterým si člověk může vytvořit vztah a bude se na ně každý rok před Vánoci těšit a předávat je s láskou dalším generacím. Další zajímavostí z ruky Kláry Tauschové je skleněná ampule, která vznikla rovněž ve spolupráci s Deelive design store. Závěsný objekt lze naplnit libovolným obsahem či vzpomínkou a použít jej jako originální ozdobu na stromček či dárek.

Foto (2): Aneta Hájková

KATEŘINA MICHÁLKOVÁ (1992)

Vystudovala sochařství v ateliéru profesora Jana Ambrůze na brněnské FAVU a následně prošla studiem na pražské UMPRUM v ateliéru K.O.V. vedeným profesorkou Evou Eisler. Ve své tvorbě si ráda pohrává s technickými detaily a minimalistickou formou a věnuje se šperku jakožto drobnému užitému předmětu. Její kolekce vánočních ozdob Minimal vztah autorky k jemnému šperkařskému řemeslu nezapře. Jednotlivé ozdoby reflektují tvar klasických foukaných baněk. Ocelové lanko kreslí jejich obrysovou linku a zároveň vytváří odlesky sváteční atmosféry Vánoc.

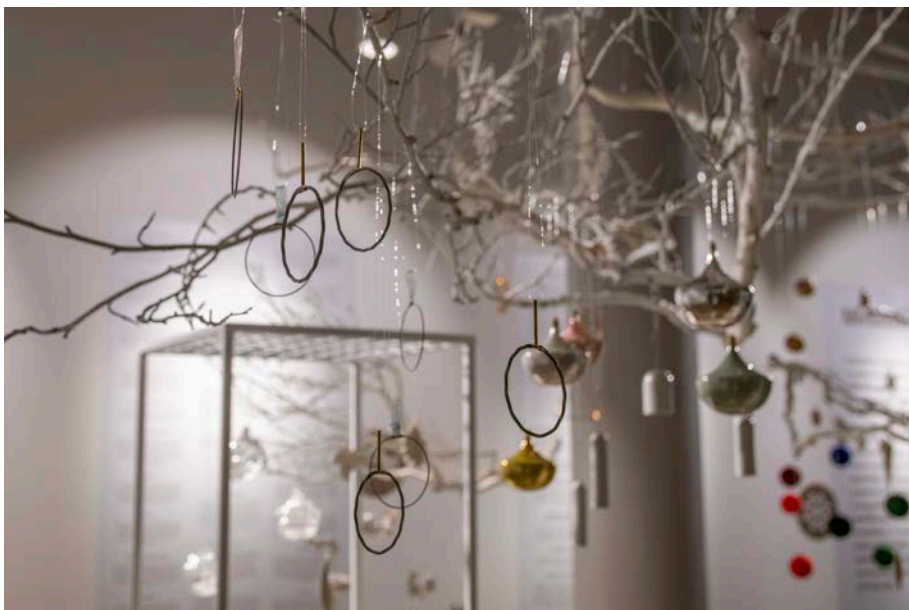

Foto: Aneta Hájková

Foto: Kateřina Michálková

MARTIN ŽAMPACH (1981)

martin.zampach.com

Produktový a průmyslový designér vystudoval sklářské umění na Střední umělecké škole v Luhačovicích a následně absolvoval průmyslový design na UTB ve Zlíně a poté i na Akademii výtvarných umění v polském Krakově. Jeho kolekce varného skla KON získala ocenění Good Design Award muzea architektury a designu The Chicago Athenaeum. Martin Žampach navrhuje kolekce užitého skla, trofeje a věnuje se i technologii 3D tisku. S kolegou Martinem Hřebenem založil studio PROTOTYPUM, technologický startup zaměřený na inovace a nové technologie. Právě zkušenost s 3D tiskem, který designér využívá při výrobě žebrovaných váz či stínidel lamp, ho přivedla i k výrobě 3D tištěné vánoční kolekce. Skupina zářivě barevných křehkých vánočních kouliček vznikla speciálně pro Czechdesign.

Foto: Aneta Hájková

Foto: Ivo Chupetlovski

MINKA

minkaporcelain.com

Martina Klbečková (1988) je slovenská designérka, která vystudovala Vysokou školu výtvarných umění v Bratislavě a aktuálně tvoří pod pseudonymem Minka. Specializuje se na tvorbu z porcelánu a její práce je typická netradičním pojetím šperku, kombinací použitých materiálů s hravým přístupem k designu. Často ztvárňuje zvířata roztomilým, žertovným způsobem, použitý porcelán kombinuje například s perlami či zdůrazňuje detaily pomocí zlata a platiny a oslovuje každého, kdo je sice už velký, ale stále má v sobě kus dítěte. Martina Klbečková přistupuje k vánoční ozdobě obdobně jako ke svým šperkům. Křehká zvířátka jako jeleni, soby, krávy či prasátka vynikají precizním zpracováním a monochromní barevností kombinovanou se zlatem. Oproti tomu skupina tzv. nafouklých zvířátek se nebrání barvě ani humoru, a tak se na vánočním stromě může vznášet vypasená panda, kozenka či hroch.

Foto (3): Aneta Hájková

MUCK

studiomuck.cz

Studio Muck založili v roce 2013 spolužáci Romana Jašková, Kristýna Kouřilová a Ondřej Červený během studií na UMPRUM v Praze. Designérský tým se soustředí na navrhování interiérů od základní dispozice prostoru, stavebních úprav, návrhů nábytku na míru až po výběr vybavení. Navrhují také solitérní produkty, které v sobě snoubí řemeslně zpracované materiály, hravé detaily a často univerzální řešení v čisté vizuální formě. V roce 2020 vytvořilo studio vánoční kolekci Půjdem spolu do Betléma, která zahrnuje ozdoby na stromček, zlatá prasátka z mosazi, svícný, rozkládací betlém nebo tematické ubrusy s obtisknutým kaprem. Například minimalistický skládací betlém je vyrobený z několika druhů masivního dřeva. Salaš z javorových prkének, Josef z dubu, Marie z jasanu, jesličky jsou ořechové a Ježíška tvoří mosazný váleček. Kromě křesťanského poselství symbolizuje tento betlém rodinu, která má být o Vánocích pohromadě. Figurky se vzájemně tvarově doplňují a po složení tvoří jeden celek. Jiné materiálové řešení volí designéři v případě baněk, které jsou vyrobené z foukaného skla a jimiž prochází paprsek mosazi jako symbol světla v temném zimním období. Pro zarputilé minimalisty je pak jako stvořená skupina papírových ozdob vycházející ze základních geometrických tvarů. Skládají ze dvou kusů papíru a snadno se složí i skladují.

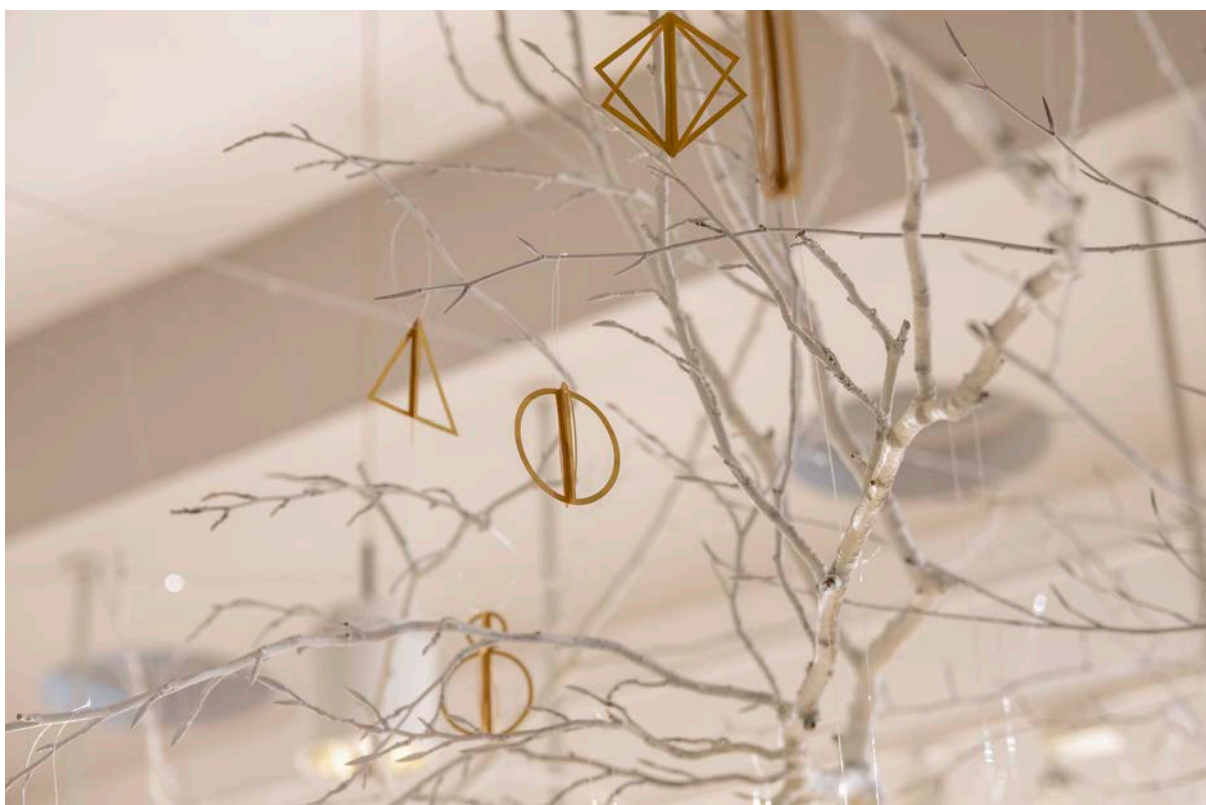

Foto (2): Aneta Hájková

NALEJTO CERAMIC DESIGN

nalejto.com

Trojice designerek Markéta Kalivodová (1989), Lucie Vostalová (1992) a Lenka Záhorková (1992) se zabývá především porcelánem. Navrhují a vlastnoručně realizují převážně užitkový porcelán, ale i volné objekty, šperky, hračky nebo svítidla. Hledají správnou bilanci mezi estetikou a funkcí, ale nebojí se ani experimentovat. Jedno ze společných témat, kterému se často na pozadí věnují, je tradice versus progresivní současnost. Značku založily na jaře roku 2015. Jednoduché porcelánové baňky, které studio vyrábí, reagují na vánoční všudypřítomný kýč tvarovým i barevným purismem. Ozdoby z karlovarského porcelánu jsou očištěny od zbytečných dekorů, strukturu jim dodává jednoduché reliéfní provedení a bílý či celoplošně pokovený povrch.

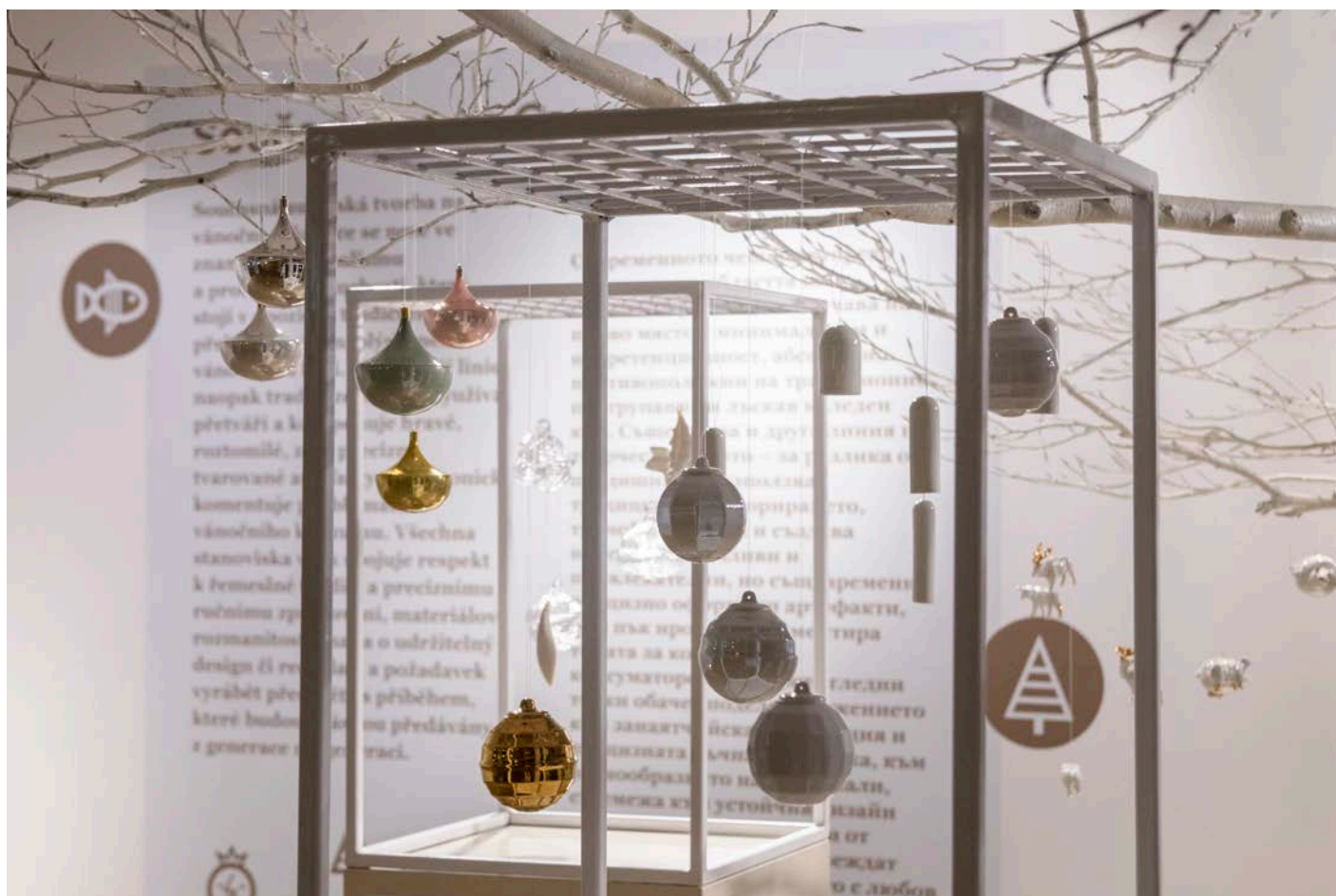
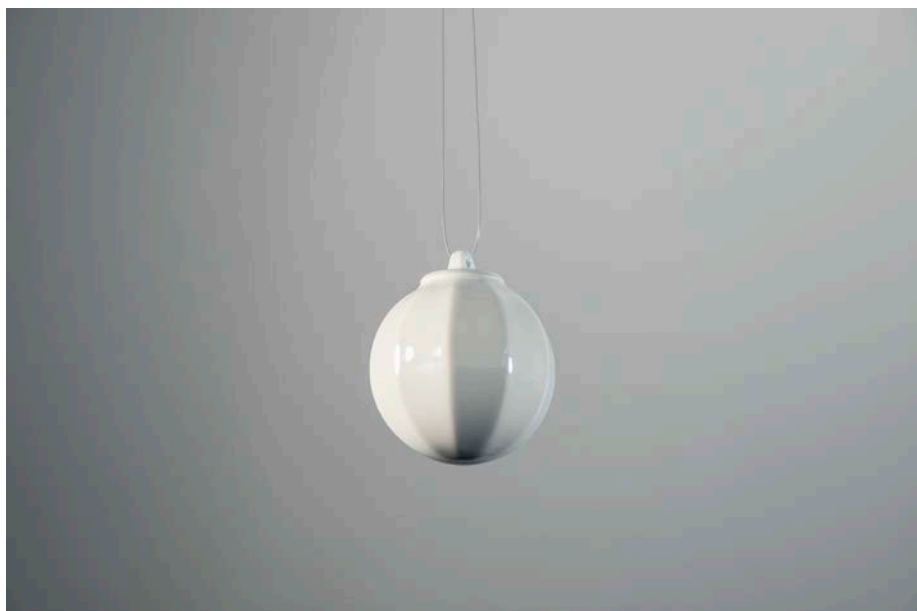

Foto (2): Aneta Hájková

PANOPLY

panoply.cz

Za vznikem originálního českého papírnictví stojí dvojice designerek a absolventek Fakulty umění a designu UJEP Michaela Labudová a Kateřina Javůrková. Studio sídlící na dohled od Milešovky se zaměřuje na vytváření designových papírových objektů určených pro výzdobu interiérů a oslav či kreativních sad pro děti. Koncept značky stojí na myšlenkách kvalitního udržitelného designu a lokálních principů výroby. Všechny produkty jsou navrhovány s ohledem na estetickou, užitnou i materiálovou kvalitu. Dekorace jsou snadno použitelné a umožňují složení zpět do krabičky a uchování pro další příležitosti. Nevzniká tak zbytečný odpad. Tento princip uplatňují i při výrobě svých papírových vánočních kolekcí, které zahrnují jednotlivé ozdoby či řetězy. Dají se použít nejen při zdobení stromčku, lze je snadno rozebrat i sbalit a opětovně použít kdykoliv příště.

Foto: Ivo Chupetlovski

Foto: Kateřina Javůrková

PORIGAMI

porigami.com

Původním povoláním architektka Tereza Hradilková vytvořila název své značky složením slov gami, tedy japonský papír, a pori, své dětské přezdívky. Během let 2007–2013 žila v Japonsku, inspirovala se tamní tradicí vystřihovánek a brzy začala experimentovat s papírem. Pod značkou Porigami realizuje celou škálu produktů od vizitek přes prořezávané knihy, závěsné dekorace či šperky až po velké papírové konstrukce určené jako ozdoba veřejných prostor. Produkty značky Porigami představují malá umělecká díla, která jsou vyrobená z certifikovaných grafických papírů a kombinují v sobě precizní ruční práci s digitálním laserovým výsekem. Interiérové dekorace Větvičky představují univerzální dekorativní produkt, který lze použít o Vánocích, ale také při jakékoliv jiné příležitosti. Své přístupy a práci s papírem prezentuje Tereza Hradilková také v rámci svých workshopů pro veřejnost, kde ukazuje, že jednoduchým přeložením kvalitního papíru je možné si vyrobit originální ozdobu nejen na vánoční stromček.

Foto: Aneta Hájková

Foto (2): Andrea Lhotáková

P3L1

p3l1.com

Studio, které tvoří designérská dvojice a životní partneři Petra Šošťáková (1986) a Libor Šošťák (1987), se zaměřuje na vytváření autorských produktů a objektů především z hutního skla. Autoři přistupují k tvůrčímu procesu jako ke kreativnímu výzkumu materiálu a rádi narušují bariéry mezi uměním a designem. Pro studio je typický experiment s materiály a technologiemi a snaha vnést nové aspekty do tradičních řemeslných technik. V roce 2020 připravili dvě kolekce vánočních ozdob. Kolekce Tubus vznikla ve znamení minimalistických Vánoc. Tvar jednotlivých kusů vyrobených z porcelánu vychází z jednoduché geometrie. Jiná je ozdoba inspirovaná sněhovou koulí, Snowball. Jedná se o ručně foukaný objekt z hutního skla do speciální formy z nerezové oceli, která vtiskne každému kusu charakteristický dekor.

Foto: P3L1

Foto: Ivan Rous

RAUTIS

rautis.cz

Rodinná firma navazuje v Poniklé na místní tradici foukání skleněných perlí a výroby perličkových vánočních zdob, která se tu drží již od roku 1902. Jedná se zároveň o poslední firmu na světě, které se podařilo zachovat staré technologie a udržet výrobu stále aktuální a živou. České perličkové ozdoby jsou mimochodem od roku 2020 prohlášené v Reprezentativním seznamu nemotného kulturního dědictví lidstva UNESCO. Společnost, kromě výroby tradičních zdob, spolupracuje se současnými designéry a snaží se posouvat a aktualizovat původní formy a vzory vánočních dekorací. Takto vznikla v roce 2019 kolekce Geometric, kterou pro Rautis navrhla Petra Hartmannová. Ozdoby ze skleněných zlatých trubiček jsou zjednodušené až na samou jejich podstatu a plní funkci univerzální interiérové prostorové dekorace. V roce 2020 vznikla ve spolupráci s designérkou Terezou Drobnou kolekce Miracle, která symbolizuje podstatu Vánoc – příběh o narození Ježíše Krista v Betlémě. Obsahuje Svatou rodinu – Pannu Marii, Ježíška, svatého Josefa, zvěstovatele betlémské události archanděla Gabriela a betlémskou hvězdu. Projekt spojuje starodávné řemeslo se současným designem, přesné tvary skleněných perliček kontrastují se surovými minerály – kovem, sklem a kamenem.

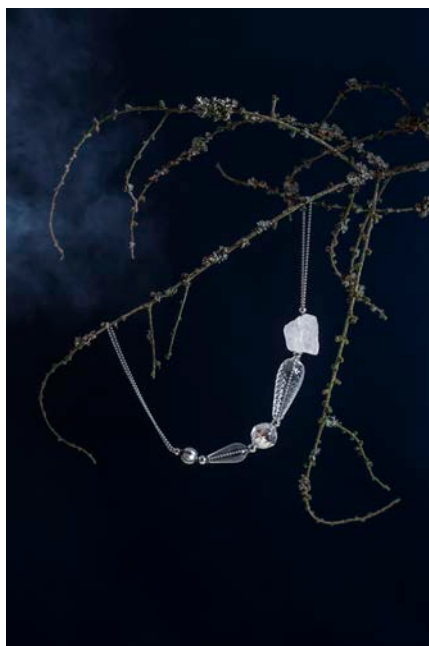

Foto (3): Tomáš Brabec

RÜCKL

ruckl.com

Rodinná sklárna Rückl, která sídlí v obci Nižbor u Berouna, představuje synonymum prvotřídního broušeného křišťálu od roku 1846 a tradice tavení skla. Řemeslo se v rodině předávalo z generace na generaci po tři sta let. Sklárna, založená v roce 1903 Antonínem Rücklem, se brzy stala známou v celé Evropě a v několika zemích měla i své zastoupení. V roce 1945 se ani sklárně Rückl nevyhnulo znárodnění, ale pravnuke Antonína Rückla Jiří získává sklárnu zpět v roce 1992. V současnosti firma funguje pod značkou Rückl Crystal a. s. Od roku 2017 je uměleckým ředitelem firmy designér Rony Plesl, který tradiční sklářské řemeslo kombinuje s nádechy současných trendů, ať už jde o tvary, motivy nebo třeba použité materiály. Rückl s českými produkty z broušeného skla tak už řadu let září na poli současného designu a slaví úspěch po celém světě. Křišťálové vánoční ozdoby z kolekce Pink zdobí ručně broušený dekor odkazující na mráz rýsující se na okenních tabulkách. Motivy srdce, textů i vloček nezapřou designérovu typickou estetiku dobře fungující v kombinaci s tradicí a vysokou kvalitou provedení.

Foto: Aneta Hájková

Foto: Ivan Rous

SALANSKY

www.salansky.cz

Jan Salanský (1988) je nezávislý tvůrce pocházející z Liberce, jehož přístup překračuje hranice kultur, jazyků, disciplín a stylů. Přichází s designem, který dodržuje či porušuje řemeslnou posloupnost a zároveň navazuje na tradiční postupy. Jeho tvorba se zaměřuje na detail a surovou podobu zpracovávané látky v závislosti na kontextu místa a času. Je produktem české kreativní komunity pocházející z Podještědí. Janovi sekunduje jeho bratr Ondřej Salanský, který do tvorby přináší marketingový a produkční nadhled. Společně vytvářejí dynamické bratrské duo, které přináší do designu unikátní komplexní řešení a inovace. V roce 2022 studio představilo limitovanou kolekci vánočních předmětů sestávající ze skleněného stojánu na františky, razítek na sušenky a křišťálových vánočních ozdob. Ručně foukaný stojánek na františky odkazuje na estetiku organických foukaných objektů, charakteristických pro studio Salansky, a představuje univerzální objekt, který lze natrvalo začlenit do interiéru. Experimentální, ručně vyráběná razítka na sušenky kombinují broušené sklo, ušlechtilou nerez a odolnou žulu a foukané křišťálové vánoční baňky jsou unikátní designem i výrobním procesem. Skrze hvězdný prach lze okénky nahlédnout k samotnému jádru Vánoc a objevit za ojíněným hávem tajemství, které je ukryto pod nepropustnou slupkou.

Foto (3): Aneta Hájková

SUPERGEMS

Za značkou skleněných dekorací Supergems stojí mladá dvojice absolventek Fakulty architektury ČVUT Annamária Semančová a Nguyen Le Hami. Designérky chtějí udržovat a podpořit tradici české výroby vánočních ozdob a zároveň se snaží o inovativní postupy a tvary, které přesvědčí o významu tohoto řemesla i ty, kterým doposud stačily plastové koulečky z obchodních řetězců. Studio vzniklo v roce 2016 po spolupráci se sklárnou ve Dvoře Králové nad Labem. V roce 2017 dosáhla značka úspěchu na Czech Design Week a dnes spolupracuje s nejprestižnějšími prodejními galeriemi v České republice. Vánoční ozdoby studia Supergems vynikají svou křehkostí, tvarovou prostotou i volenou barevností.

Foto: Aneta Hájková

Foto: Ivan Rous

TYFORMY

tyformy.cz

Pavla Vachunová (1982), duše studia Tyformy, vystudovala VŠUP v Praze a absolvovala v ateliéru keramiky a porcelánu u akademického sochaře Pavla Knapka a Maxima Velčovského. Na UJEP v Ústí nad Labem působila v ateliéru Přírodní materiály u profesora a akademického malíře Jaroslava Prášila a pobývala také na Hochschule für Kunst und Design v Halle. Svou práci představila na řadě mezinárodních sympozií a výstav, mimo jiné v Číně, ve Velké Británii, Švédsku, Rakousku, Německu nebo na Slovensku. Vede studio Tyformy zaměřující se na tvorbu užitných předmětů z porcelánu. Ateliér se profiluje specificky pojetými šperky, užitým porcelánem i velkými exteriérovými plastikami, často inspirovanými krajinou a lokálními specifiky. Porcelánové ozdoby ve tvaru srdce z ruky Pavly Vachunové okouzlí matěří, modrou matnou glazurou, připomínající tahy štětce, i řemeslným zpracováním. Každý kus je jiný, každý je originál.

Foto: Pavla Vachunová

Foto: Ivo Chupetlovski

TŘI TEČKY

studiotritecky.cz

Studio založili v roce 2016 designéři Josef Trkal a Nela Makarovská v podhůří Jizerských hor. Propojují své dosavadní zkušenosti z produktového designu a návrhu interiérů, rádi pracují s nadsázkou a interakcí uživatele. Tři tečky navrhují design, který je možné postupem času dotvářet či recyklovat, čímž vzniká originální produkt s příběhem. Vánoční ozdoby OXO – Winter vznikly v roce 2019 jako limitovaná edice inspirovaná projektem interiérových doplňků OXO. Ozdoby se skládají z tvarových dílků X, které jsou tvořeny ze silnější dýhy a filcu různých barev, a kovových pantů. Spojením jednotlivých dílků si uživatel může sestavit jakékoli kombinace, které budou barevně ladit s jeho interiérem.

Foto: Ivo Chupetlovski

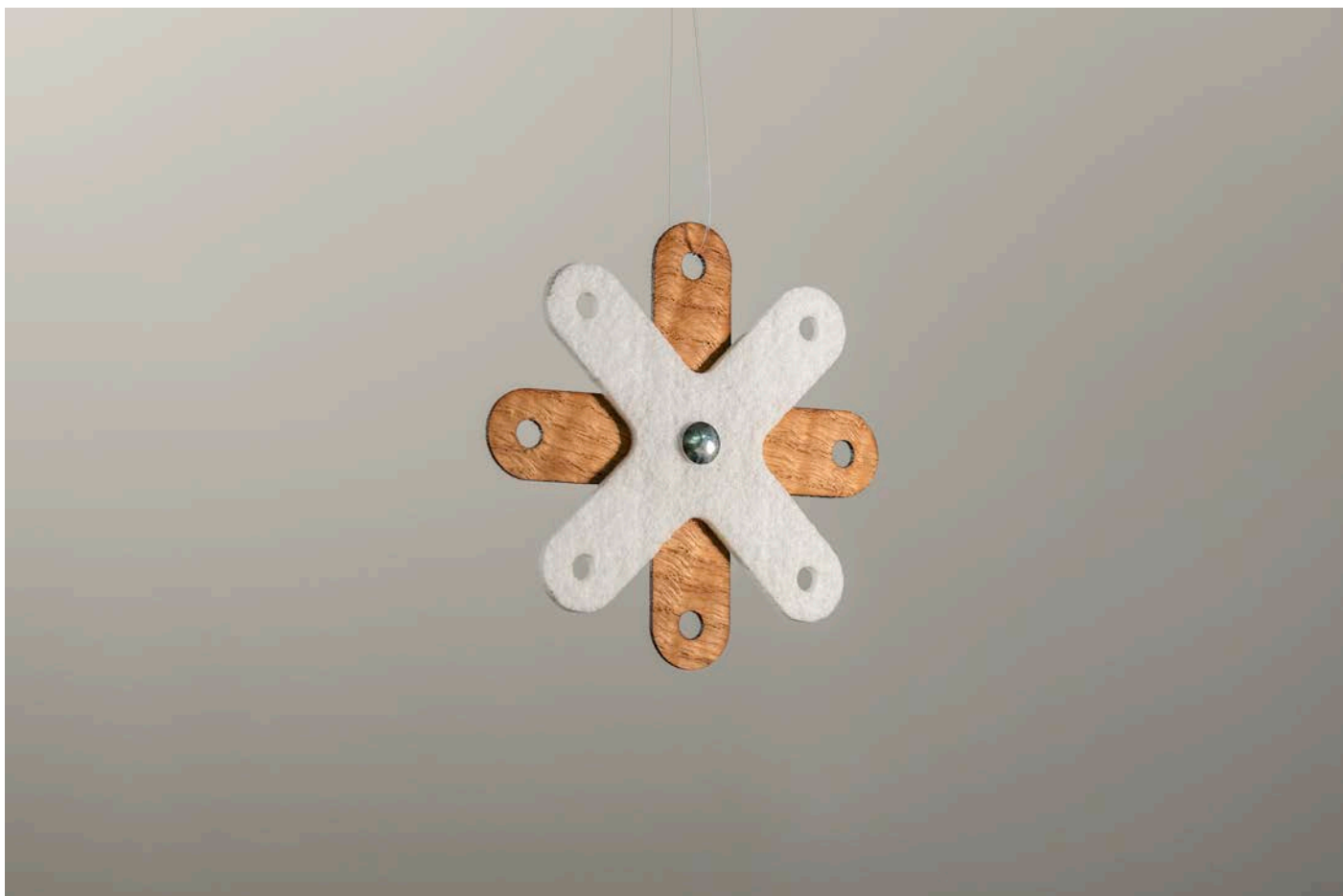

Foto: Aneta Hájková

Foto: Aneta Hájková

NEJBĚŽNĚJŠÍ TYPY VÁNOČNÍCH OZDOB

FOUKANÉ VÁNOČNÍ OZDOBY

Vyrábí se ručním foukáním nad kahanem nebo strojově. V případě ruční výroby lze vytvářet požadované tvary vánočních ozdob z volné ruky (koule, olivy, zvony, špice, reflektory) nebo pomocí forem (figurky apod.). Ozdoby se následně dekorují pomocí široké palety zušlechťovacích technik.

OZDOBY Z DUTÝCH PERLÍ

(tzv. jablonecké perlové ozdoby)

Zhotovují se ručním foukáním nad kahanem do železných, mosazných či keramických forem nebo strojově. Hotové perle se následně stříbří a potom se kombinují s dalšími komponenty a konečně se navlékají na drát tak, aby vytvořily cílový tvar.

OZDOBY Z PERLIČEK

Vyrábí se navlékáním na drát z barevných sekaných perliček a trubiček, někdy i v kombinaci s dutou perlí nebo jinými bižuterními polotovary.

OZDOBY ZE SLÁMY ČI DÝHY

Slaměné vánoční ozdoby se na stromečcích objevily až v druhé polovině 20. století. Sláma totiž v lidové symbolice značí mrtvou prázdnou věc, a tak jde zcela proti logice oslav Vánoc, které jsou oslavou narození Krista. Slaměné ozdoby, jak je známe dnes v Čechách, začalo vyrábět v průběhu 60. let 20. století Ústředí lidové umělecké výroby a byly dostupné v síti prodejen Krásná jizba. Teprve od té doby jsou slaměné ozdoby mylně považovány za tradiční.

LIDOVÉ A RUČNĚ VYRÁBĚNÉ OZDOBY

Kromě sušeného i čerstvého ovoce se vyráběly ozdoby v podstatě ze všeho, z čeho se dalo. Například dřevěné ozdoby se v Čechách začaly vyrábět na Valašsku po roce 1921, dalšími surovinami k výrobě ozdob byly například ořechové skořápky, lískové oříšky, perníkové těsto či vizevické pečivo. Voskové ozdoby se objevily koncem 19. století a odlévaly se či vyřezávaly z včelího vosku. V minulosti se vyráběly také drátěné ozdoby, ozdoby z barevného vosku, ploché cínové figurky nebo drobné ozdoby z cínu. Například v Nelahozevsi se vyráběly kombinované ozdoby z papírové hmoty, látky, kovu a skla. Vatové ozdoby se vyráběly v letech 1873–1920. Po roce 1878 vychází kniha „Návody k ozdobení stromku pro šikovné ruce“. Tehdy bylo možné koupit barevné vystřihovánky z tvrdého papíru, ze kterého se pak slepovaly například hodiny, krabičky, košíčky, lampionky, kornoutky, hodiny a další předměty, které sloužily jako hračky, ale následně i jako vánoční ozdoby.

Foto: Aneta Hájková

NEJČASTĚJŠÍ NÁMĚTY VÁNOČNÍCH OZDOB

HRAČKY

Vánoce jsou nedílně spojeny s dětmi a každé dítě má nejvíce v oblíbené ozdoby ve tvaru dřevěných trakařů, domečků, vozíků, komíníčků, kolébek, luceren, trumpetek a jiných hraček. Módní vlnu zdobení vánočních stromků právě dřevěnými hračkami započal prý před sto lety výrobce dřevěných hraček Anton Reinbold z Berchtesgadenu, který v rámci propagace jako první ozdobil stromček pouze miniaturními dřevěnými hračkami. Vyobrazení stromku otiskla řada evropských časopisů a jeho stromček se stal předlohou pro zdobení stromku v mnoha domácnostech.

ANDĚL

Ozdoby ve tvaru andělů původně zaujímaly čestné místo na vrcholu vánočního stromu a v současnosti jsou tradičním typem vánoční dekorace. Zvyklostí jejich umístění na vánočním stromku prý předchází německá pověst o zlatníkovi z Norimberku, jemuž zemřela jediná dcera. Aby zlatník zmírnil bolest rodiny, vyrobil anděla s tvářmi své půvabné zemřelé dcery a umístil jej na vánoční stromek. Když o Štědrém večeru žena přistoupila ke stromčku, spatřila tvář své dcery, a uvěřila, že se její dcera dostala do nebe mezi anděly. V křesťanské symbolice připomínal anděl vyhnání Adama a Evy z ráje, protože Panna Marie se narodila jako nová Eva a Ježíš jako nový Adam, aby svou obětí vykoupil lidstvo z prvního hříchu.

PŘÍRODA

Od počátku zvyklosti zdobení vánočního stromu se k těmto účelům používaly přírodniny či pochutiny, jako byly ořechy, jablka, jedlové šišky či datle, a logicky se právě přírodniny staly velkou inspirací při pozdější průmyslové výrobě vánočních ozdob.

MUCHOMŮRKA

Tato jedovatá houba představuje svéráznou vánoční ozdobu a tradice zavěšování muchomůrek na vánoční strom má kořeny v dávných pohanských časech. Muchomůrku červenou od pradávna využívaly některé severské národy na Sibiři, na Kamčatce či v severovýchodní Asii pro její psychotropní či stimulující efekt. Záměrně ji v malém množství konzumovaly a využívaly k navození stavu opojení a různým magickým rituálům. Účinky této houby navíc přitahují i zvířata – například sobi ji požirají, aby se rovněž dostali do stavu zvláštního vytržení. Muchomůrka je považována za symbol štěstí, zdraví a lásky.

HVĚZDA - ZVONEK - SRDCE

Hvězda a zvonek představují klasické symboly adventu a Vánoc. Hvězda má jako nebeský znak světla a průvodce noční krajinou výjimečnou roli v symbolice období tří králů. Zvonky mají ochránit naše srdce před lakotou a připomínat, že na světě je láska a soucit nad všechna hmotná bohatství, stejně jako nesmrtelnost naší duše. Ozdoby ve tvaru srdce jsou oblíbenou dekorací nejen v období Vánoc a symbolizují duchovní oddanost či sídlo citů a romantické lásky.

MIKULÁŠ

Tvar vánoční ozdoby často připomíná postavu Mikuláše nebo vánočního skřítky v červeném oděvu s červenou čepicí. Abychom vystopovali kořeny této tradice, musíme se přesunout do přelomu 3. a 4. století do oblasti Malé Asie, kde působil biskup Mikuláš, jenž proslul svou štedrostí. K jeho osobě se váže velké množství legend, proto také patří k nejuctívanějším světcům v Evropě. Od štedrého sv. Mikuláše je také odvozena postava Santa Clause, která se v některých částech světa (USA, Anglie, Švédsko aj.) stará o vánoční nadílku. U nás je s Mikulášem spojena tradice mikulášských obchůzek v předvečer jeho svátku.

Foto: Ivo Chupetlovski

ZVÍŘATA

Rozličné druhy zvířat bývají s Vánoci spojované napříč kulturami a krajinami. Zatímco v severských zemích jsou typickým symbolem Vánoc sobi a losi a například znakem švédských Vánoc je slaměný kozel, v našich zemích se v souvislosti s Vánoce objevuje prasátko, ryba, pták, ale typickou dekorací vánočního stromu je třeba i pavouk.

PRASE

Prasátko známe nejčastěji v souvislosti s poctivým dodržováním půstu a nadějí na jeho zlaté zjevení. V pohanských zvycích je prase spojováno se symbolikou slunce a zimním slunovratem. Obecně bylo vždy považováno za symbol hojnosti.

RYBA

Ryba symbolizuje samotného Ježíše Krista (ICHTYS) a dříve byla pokrmem postním, proto se při klášterech od středověku zakládaly rybníky. Pojídání ryb o vánočních svátcích je doloženo v českých zemích od 17. století, ale na štědrovečerní tabuli se objevovala hlavně v rybníkářských oblastech, kde její cena nebyla tak vysoká jako jinde. Vůbec nejstarší zmínka o kaprovi, pojídaném na Vánoce, se váže k roku 1253, kdy je vlámský mnich Vilém z Rubruku jedl na dvoře mongolského chána Möngkeho, jehož manželka byla nestoriánská křesťanka.

PTÁK

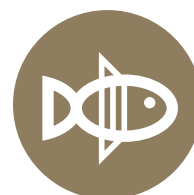
Rozmanité druhy ptáků našly své uplatnění v křesťanské ikonografii a často se s jejich vyobrazením setkáváme na vyobrazení Ježíše Krista či Madony. V západní Evropě je oblíbeným symbolem Vánoc červenka. Střízlík představuje duši a v evropské lidové tradici bývá nazýván králem ptáků, s ukřižováním Krista bývá spojován hýl obecný nebo zmíněná červenka obecná.

PAVOUK

Symboliku pavouků spojujeme spíše s podzimním dušičkovým Halloweenem, původním zvykem Keltů. Nicméně tyto osmínoží tvorové hrají svou roli i během Vánoc, protože pavouci nosí štěstí. Například Ukrajinci dodnes zdobí své vánoční stromky ozdobami ve tvaru pavoučků a pavoučích sítí, často vyrobených z rozmanitých druhů korálků.

Foto: Ivo Chupetlovski

ČESKÝ DESIGN JE V SOFII DOMA

Už příchod Cyrila a Metoděje v roce 863 do českých zemí lze považovat za první známé navázání českých a bulharských vztahů, neboť věrozvěsti na území tehdejší Velké Moravy doputovali právě z oblasti dnešního Bulharska. Výrazně se však na budování česko-bulharských vztahů podepsalo až období národního obrození a konec 19. století. Migrace Čechů do Bulharska oscillovala v určitých etapách a lze hovořit o nepochybně významných migračních vlnách, nicméně právě vlna migrantů, která přichází do Bulharska a zejména do Sofie po roce 1878, tedy po osvobození Bulharska zpod turecké nadvlády, se jeví jako nejvýraznější a bývá dokonce označována termínem „česká kulturní okupace“. Tehdy zamířila řada českých intelektuálů pomáhat mladému bulharskému národu a mnozí z nich se v Sofii usadili natrvalo a založili zde početnou českou komunitu. Dodnes tu žijí desítky českých rodin, jejichž předci sem přišli v 19. století. Češi zakládali v Sofii pivovary, cukrovary, nemocnice i entomologické spolky a zanechali zde nesmazatelnou českou stopu. V samotném hlavním městě tak najdeme mnoho staveb projektovaných českými architekty a ulice či školy s českými názvy.

České centrum v Sofii představuje nejstarší českou instituci svého druhu v zahraničí a patří k nejdéle působícím zahraničním kulturním organizacím v Bulharsku. Jeho historie sahá do roku 1949, kdy byly v rámci mezivládní československo-bulharské kulturní dohody otevřeny reprezentační prodejny kulturního zboží. V Sofii Československá tvorba Orbis na ulici Rakovski a v Praze Bulharská tvorba. Časem se měnil obsah činnosti centra i jeho názvy, až nakonec po roce 1992 zřídila česká strana síť Českých center, která má aktuálně 26 poboček. Ty usilují o posílení dobrého jména České republiky ve světě. České centrum v Sofii aktuálně sídlí na jedné z hlavních ulic v centru města a tradičně se těší dobré pověsti. Sleduje, co se na české umělecké scéně odehrává a co by mohlo rezonovat a promlouvat k bulharskému publiku. Bulhaři mají k Čechům kladný vztah a nejvíc je zajímá české sklo, keramika a design. Nejčastějším návštěvníkem Českého centra tak není našinec žijící v Sofii, jak by se mohlo na první pohled zdát, ale právě bulharské publikum a místní studenti, kteří s oblibou navštěvují výstavy a sledují projekty pořádané Českým centrem či chodí nakupovat produkty od českých designérů do místního obchodu Czech Design Mag.

VÝSTAVA DESIGN VÁNOC?!

2. 12. 2021 – 13. 2. 2022 Liberec, Česká republika
6. 12. 2022 – 10. 2. 2023 Sofie, Bulharsko

kurátor: Adéla Pomothy
grafika: Ondřej Horáček
technické řešení a realizace: Adéla Pomothy, Aneta Hájková, Ivan Rous

Výstava byla realizována díky finanční podpoře Libereckého kraje.

Děkujeme všem zúčastněným designérům a firmám za spolupráci a zápůjčky vánočních produktů a speciálně děkujeme paní Reně Lukuvkové a Dagmar Michelové za zapůjčení svých osobních sbírek historických ozdob, které ochotně oželely na vlastním vánočním stromečku.

Foto: Ivo Chupetlovski, vernisáž, České centrum, Sofie, 2022

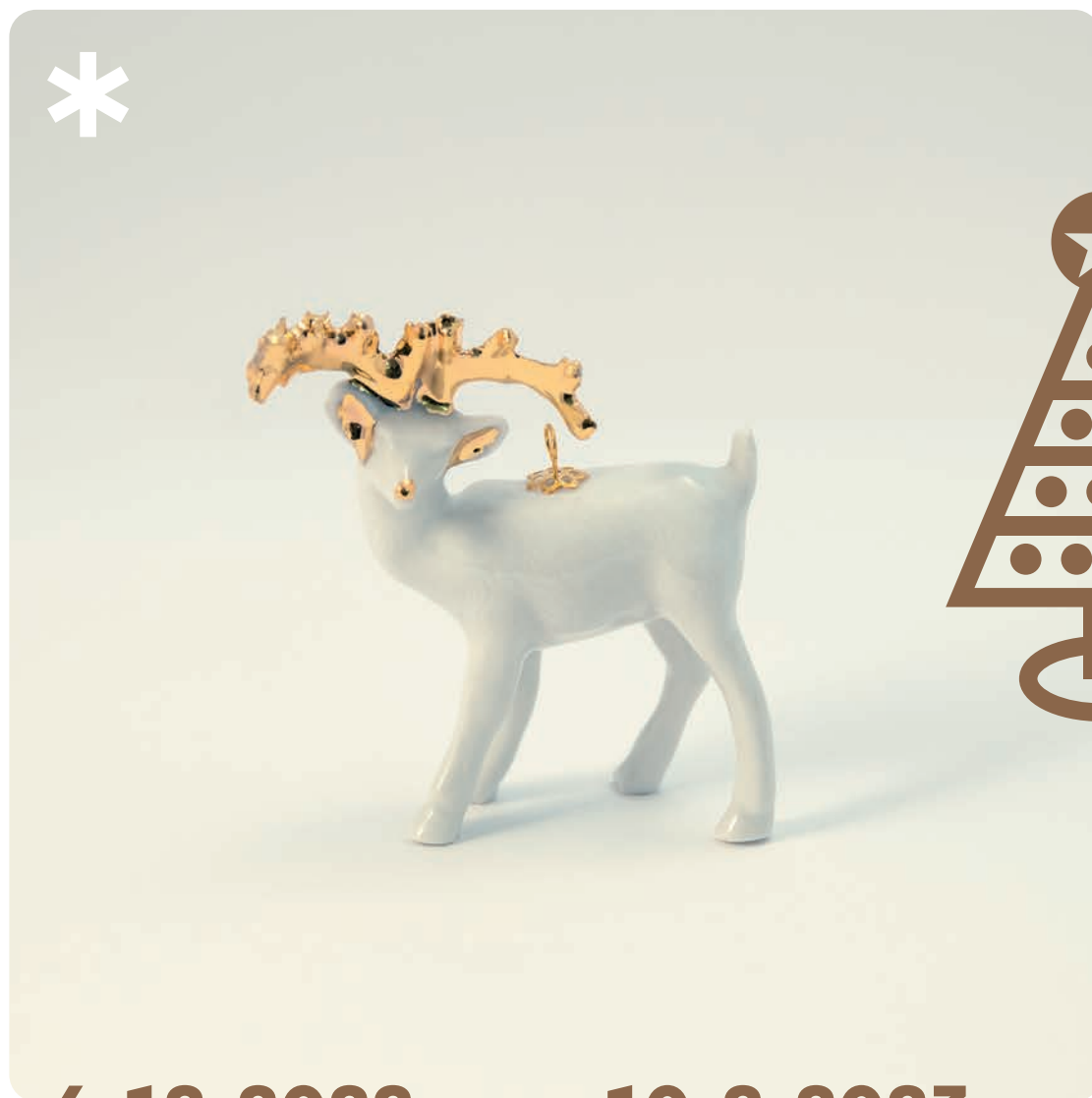

Foto: Archiv SM, kurátorka Adéla Pomothy, České centrum, Sofie, 2022

Foto: Archiv SM, vernisáž, Severočeské muzeum, 2021

Design Vánoc?!   Дизайнът на Коледа?!

6.12.2022 — 10.2.2023

České centrum Sofie,
G. S. Rakovski 100

✱ Чешки център София,
ул. „Г. С. Раковски“ 100

Посолство на Чешката република в София

Plakát: Ondřej Horáček, Foto přední strana: Aneta Hájková